

מחשבה קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

קידושין דף כא

לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע

גדר היתר אשת יפת תואר הוא "לא דיברה תורה אלא כנגד יצה"ר". ופירש רש"י שאם לא תתיר התורה, יקחנה בלאו הכי.

והדבר תמוה מאד, כפי שהעירו המפרשים, הרי היוצאים למלחמה הם צדיקים, וכמבואר בפרשת שופטים ובסוף מס' סוטה שהיא מעבירות שבידו חוזר לביתו, וכיצד יתכן שאותם צדיקים לא יצליחו לעמוד מול היצר?

האיז'ביצר בספר מי השילוח פרשת כי תצא כתב חידוש עצום שגרם לרבים לתמוה על דבריו.

"והענין מה שכאן התירה תורה כנגד יצה"ר מה שלא מצינו זאת בשום מקום, אך כי נמצא לפעמים אשר יצר האדם מתגבר עליו עד שלא יוכל לזוז בשום אופן, ואז ברור הדבר כי מה' הוא כמו שמצינו ביהודא, ולזאת גילתה התורה זאת שלא יפול דעת האדם העושה".

גם בפרשת פנחס כותב מי השילוח רעיון דומה, לענין זמרי בן סלוא שחטא עם כזבי בת צור. היה זה מאת ה' לצורך כמוס. פנחס לא הבין זאת ולכן קינא לה', אך עצם הפעולה היתה אמורה להעשות.

רבים ערערו על דברים אלה, דאם כן הותרה הרצועה, וכל אחד יעבור עבירה ויאמר שזה רצון ה'.

תלמידו של מי השילוח, רבי צדוק הכהן (צדקת הצדיק אות מג) מבאר את דברי רבו: ודאי שאין היתר לחטוא על דעת שזה רצון ה'. אבל הרעיון שאדם שחטא ונפל, ומסתכל על העבר ואומר איך יתכן שאדם בדרגתי נפל בצורה כה נוראה, איך יתכן שחטאתי בדבר שלא מתאים לי, אדם עלול להגיע לידי יאוש. וכאן מגיע מי השילוח ואומר שלפעמים זה מאת ה'. ולכן כשאדם חוזר בתשובה שלימה, שלא יפול ברוחו איך יתכן שחטא, כי פעמים זה מה שהיה צריך לקרות. ואין ביסוד זה שום היתר לחטוא או להימנע מתשובה.

והדברים מתחברים למה שכתב רבי צדוק במקומות נוספים (צדקת הצדיק אות רמב ועוד) בהסבר מעשה התשובה. שבאמת קשה איך אדם יכול למחוק את העבר. אלא הביאור שכל דבר שאדם עושה בעולם, הקב"ה נתן למעשה להיעשות, שאלמלא כן לא היה יכול המעשה לקרות. אך א"כ מה הטענה על האדם? על המחשבה והרצון לעשות את הדבר הרע. כשאדם חוזר בתשובה, תשובה מאהבה, הוא הולך ומתקן את הרצון הרע, הולך ומפיק את כל הרצון הזה. ומה נשאר, רק מעשה שנעשה בעולם שהקב"ה נתן לזה להעשות. כל ענין התשובה הוא להחזיר את המעשה שנעשה שיהיה חלק מסדרי העולם ומרצון ה'.

נמצא שמה שמבאר שם על תשובה באופן כללי (על אדם שחטא כפי דרגתו), הוא המשך לדברי המי השילוח על הצדיקים (המדבר על צדיק שחטא שלא כפי מדרגתו). והם יסוד גדול במעשי בני אדם ובעניין התשובה.

דף כב

אוזן זו ששמעה על הר סיני

"אמר הקב"ה אוזן זו ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרת כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו, ירצע באזנו". המפרשים מקשים (והובא בבן יהוידע): א) היכן נאמר במעמד הר סיני "כי לי בני ישראל עבדים"? ב) כל המצוות ניתנו בסיני, וא"כ מן הדין לרצוע כל אדם שעשה עבירה, ולומר אוזן זו ששמעה בהר סיני זכור את יום השבת לקדשו

והלך וחילל שבת, ירצע?

נעיין כאן בחידושי אגדות למהר"ל ובגבורות ה' פמ"ד.

המהר"ל פותח ביסוד גדול אודות האוזן. ידוע בדיני כלים וקבלת טומאה, ש'כלי' נחשב שלם וגמור כאשר יש לו בית קיבול. כן האדם, מה שמשלים אותו הוא האוזן, כי האוזן היא הבית קיבול שלו.

גם בספרי המקובלים איתא שהאוזן שונה מאיברים אחרים, שכל ענין האוזן היא לקבל, ואינה עושה שום פעולה. הדבר מסמל את כוח הקבלה. האדם מקבל דרך האוזן וצומח וגדל.

הדבר מתחבר למה שכתב המהר"ל בתפארת ישראל (פ"ג), שהאדם נקרא ע"ש האדמה, שכמו שהיא מקבלת ומגדלת ומצמיחה פירות חדשים, כן האדם יש לו היכולת לגדול ולגדול. משא"כ הבהמה היא מלשון "בה מה", אין לה פוטנציאל, אין לה לאן להתקדם ולהתפתח. זה הענין של בית קיבול בצורת אדם.

ממשיך המהר"ל, אדם בלי כוח הקיבול הוא חומרי, כמו כל דבר כשהוא לעצמו לפני שקיבל וצמח, לפני שנהיה בעל צורה.

עבד אין לו צורה עצמית, וכולו נקרא על שם האדון. זהו ההיפך הגמור של בעל אוזן המקבל מבחוץ. "שבו לכם פה עם החמור - עם הדומה לחמור".

מי שבוחר להיות עבד לעולם (עד היובל) אזנו נרצעת, כי בהכרח יש לו פגם באוזן, בכוח הקבלה.

עשרת הדברות פותחות "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים", ומדוע לא נאמר "אשר בראתי את העולם". מבאר מהר"ל שכאן באים לפנות לעם ישראל שהוא עומד כעת להיות העם הנבחר, מקבל התורה, ועל כן מודגשת נקודת יציאת מצרים, שכן מה מגדיר את עם ישראל כזה ששייך לענין האלוהי? מה שיצא מבית עבדים, והופרש מחומריות העבד. לכן ההקדמה לעשרת הדברות היא ההדגשה "אשר הוצאתיך מבית עבדים".

מיושבות אפוא ב' הקושיות בסוגיא, שכן אין הכוונה שהאוזן שמעה בסיני את הדיבור המסוים "כי לי בני עבדים", אלא שכל התכלית של הר סיני היא לקבל צורה של אדם בעל אוזן שהוא הפוך מעבד. ודוקא רוצעים את המבקש להשאר עבד, שבכך מפקיע עצמו מלהיות "בעל אוזן".

דף כג

כהני שלוחי דרחמנא

אמרינן בסוגיין שמוכרח שהכהנים שלוחי דרחמנא הם, שאם נאמר שהם שלוחים של ישראל, איך השליח יכול לעשות מה שהמשלח לא יכול לעשות.

התוס' מקשה שבנדדים דף ל"ה דנה הגמ' האם כהנים שלוחי דידן או דרחמנא, ומדוע לא הובאה שם ההוכחה שבסוגיין. ומיישבים, דוודאי לכו"ע שלוחי דרחמנא הם, וכל הדין שבסוגייתנו הוא האם גם שלוחי דידן, ונפק"מ אם צריך דעת בעלים.

וכתוב בחת"ס על דברי התוס': "ויש לנו בסברא זו להסביר כי אפשר לומר שכהנים הם שלוחי הולכה להוליך ולהעלות קרבנותינו ותפילותינו אל ה' ית"ש, ואפשר שהם שלוחי הובאה מאת ה' ית"ש להביא אליו מאיתנו תפילותינו ועבודתנו אלי וית", ע"כ כתבו התוס' שהם שניהם".

הנקודה שאומר החת"ס, מתחברת למה שהזכרנו בעבר ובנדדים ל"ה, מה שאאמרו"ר שליט"א מבאר ע"פ דברי המהר"ל הנודעים שהעוה"ז הוא במספר שבע, והעולם העליון הוא במספר שמונה. כהן הוא גימטריא ע"ה,

להדיא בקרא, והם עיקר הדבר, והחלק שנלמד ממדרש חכמים הוא בדרגה של 'מצטרף' אל עיקר הדין.

דף כה

המנונא קרנונא

סבי דנוניא לא באו לשיעורו של רב חסדא ורב המנונא נשלח לנדות אותם. הוא שאל אותם מדוע לא באו. והשיבו שהם שאלו מרב חסדא שאלה ולא ענה להם. [בספר תוכחת חיים לר"ח פלאגי' (פרשת ויקהל) מבאר טענתם, שכיון שרב חסדא לא השיב להם, אין הם תלמידיו ולא מחוייבים לבוא. אמנם באמת היה עליהם לבוא מפני שהוא גדול הדור].

המשיך רב המנונא ואמר להם שהיו יכולים לשאול אותו (מכיון שהיה מתורגמן של רב חסדא. בן יהודע), ואכן הם שאלוהו אך לא ידעו. אז כינו אותו "קרנונא". רש"י מפרש שהוא לשון יושב קרנות. תוס' מבארים שנונא זהו דג, ו"המ-נונא" הוא לשון דג חם, בעוד ש"קרנונא" הוא דג קר, וזהו שאומרים הם לו שהוא כתבשיל דג קר, שאין בו טעם.

החיד"א והבן יהודע מבארים את הגמ' על דרך התוס'. והנחת היסוד היא שתלמיד חכם נקרא "נונא", וכפי שהביא הבן יהודע מהזוהר.

במראית עין לחיד"א מבאר שצדיק גמור נקרא בשם אדם, כי הוא האדם השלם. הגימטריא של 'אדם' היא מ"ה. ואילו צדיק שאינו גמור יש בו ערבוב ושליטה של הסט"א. והביא מהקדמת הזוהר שכשהסט"א שולט על משהו מבטאים זאת באותיות ק"ר, וסט"א לוקח את זה ומחבר אותם לאות ש"ן, יוצא "שקר". וזה מה שאותם זקנים אומרים לרב המנונא: בתחילה סברנו שאתה צדיק גמור, ושמן פותח באותיות "מה" - אדם, וזהו המנונא. אך לאחר שלא השבת לנו, רואים אנו שיש בך שליטה וניקה של הכוחות הרעים, ועל כן צריך לפתוח את שמך באותיות "קר" - קרנונא.

הבן יהודע מבאר שהמילה "רקמה" מסמלת את התורה שבכתב ותורה שבע"פ. "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו", הצורה החיצונית - הקנקן, והכוונה אל התושב"כ שאין אנו מבינים את פשרה, וכביכול היא קנקן "רק" כי היא חסרת פשר כשלעצמה, והיא "רק" קנקן. ואילו התושב"ע"פ היא מה שנמצא בתוך הכד. אל תסתכל בקנקן אלא ב"מה" שיש בו. שכן סמל התושב"ע הוא המילה "מה". מפני שיש י"ג מידות שהתורה נדרשת בהם, ויש ג' צורות ללמוד תורה: מרבו, מחבירו, מתלמידו, נמצא שהסך השלם של דרכי התורה הוא י"ג כפול ג', ויחד עם ו' סדרי משנה ועולה מ"ה.

ועכ"פ מ"ה מסמל תושב"ע, וזה שכתוב בפסוק "מה ה' אלקיך שואל מעמך", הקב"ה שואל מאתנו את התורה שבעל פה.

וזה המילה "רקמה", רק - תושב"כ, מה - תושב"ע.

וזה שאמרו לו הזקנים לרב המנונא: שאלנו אותך שאלה וסברנו שתצליח לענות באמצעות חכמת תושב"ע, וזה שנקראת "המ-נונא", מ"ה, אבל עכשיו שלא הצלחת לענות אנו מסיקים שאתה בבחינת תושב"כ, שאין לך גישה לטעמים ולסברות, וכיצד נקראת התושב"כ: "רק", על כן שפיר צריך לקרוא לך "קר-נונא", - מלשון "רק" נונא.

דף כו

נכסים שיש להם אחריות

מבואר במשנה שמטלטלין נקנים אגב קרקעות. ונשבעין על קרקעות בגלגול שבועה ע"י שנשבע על מטלטלין.

האמרי אמת (ויגש תרע"ה) מביא דאיתא שצדיקים הם בבחינת נכסים שיש להם אחריות. והביאור בזה נראה פשוט, דהנה נכסים שיש להם אחריות פירושו שהמלווה יכול לסמוך שיקבל את ההלוואה בחזרה, וכך הצדיקים

והוא נקודת האמצע בין שבע לשמונה. דהיינו: הכהנים נושאים את נקודת החיבור בין עליונים לתחתונים.

וכן מביא השפת אמת (נשא תרנ"ו) שכל ענין הכהן הוא האמצע שמחבר עליונים ותחתונים. ובמקום אחר (קורח תרמ"ט) מוסיף השפ"א שזו היתה טעות קורח, שבא ואמר כל העדה כולם קדושים, כלומר הכהנים הם שלוחי דידן, וממילא כל העדה קדושים וראויים להיות כהנים, וזו היתה טעותו, שבאמת יש לכהן דבר שהוא שלוחא דרחמנא ואינו שלוחא דידן. יש להם חלק שאין לעם ישראל.

ובפרשת מקץ (תרנ"א) מוסיף השפ"א שעל כן חנוכה היתה דוקא ע"י בית חשמונאי הכהנים, כי חנוכה היא הכנה וחניכה לעתיד לבא, והגאולה העתידה תבוא מלמעלה, לכן חנוכה נפעלה ע"י כהנים שהם שלוחי דרחמנא.

ורבי צדוק (פרי צדיק חנוכה אות כב) מבאר שלכן בחנוכה קוראים את הנשיאים שזה כנגד העבודה של כנסת ישראל, מתתא לעילא, וכנגד זה יש את חנוכה בית חשמונאי שהיא כנגד אתערותא דלעילא, משום שהכהנים שלוחי דרחמנא.

הרי שהכהנים מאחדים בהם עליונים ותחתונים.

ונסיים בדברי השם משמואל (נשא תרע"ו) שמבאר שמצד אחד הכהן יש לו עבודה שתלויה במחשבה - לשמה וכו', ומצד שני העבודה שלו מעשית במעשי הקרבנות. נמצא שעבודתו מורכבת משני חלקים: מחשבה ומעשה. מחשבה היא כנגד נקודת שלוחי דרחמנא, מעשה הוא כנגד נקודת שלוחי דידן.

דף כז

שן ועין

המכריעים לפני חכמים אומרים, היוצא בשן ועין אין צריך גט שחרור, היוצא בשאר ראשי אברים צריך גט שחרור, דמדרש חכמים הוא. והתוס' כבר תמחו מה בכך שמדרש חכמים הוא, וכי אין זה מעיקר דין תורה. ויישבו דבאמת יש כעין סתירה בפסוק, דמצד אחד נאמר "לחפשי ישלחנו" דמשמע מזה שיוצא לחפשי בלי שטר שחרור, ומאידך לומדים גז"ש מאשה, ושם צריך גט. ובעל כרחך ליישב - כאן ביוצא בשן ועין וכאן ביוצא בשאר ראשי אברים.

וכבר הבאנו בשיעורי גיטין, שלפי דברי הרמב"ם (ספר המצוות שורש שני) מבואר הדבר מעיקרו. שכן הרמב"ם מכנה דבר הנלמד ב"ג מידות "דברי סופרים", וכבר הקשה הרמב"ן בהשגותיו דודאי מה שנלמד בתורה שבעל פה הוא דאורייתא. וביאר המגילת אסתר דאין כוונת הרמב"ם שדינים אלה הם מדרבנן, אלא שהם בדרגה אחרת ממה שנכתב בתורה להדיא. ושם הבאנו דוגמה נפלאה (הראני חברי הרב יונתן ביסטריצר), מדברי הגרי"ז בפרשת חוקת דיש חילוק בין טומאות שכתובות להדיא בתורה, שיש בהם דין של טומאת מקדש וקדשיו, לעומת טומאות שלא נכתבו להדיא שאין חייב עליהן. והיינו שהנלמד ממדרש חכמים הוא בדרגה פחותה.

ונוסיף דבר שנתחדש בסוגיין. במדרש (ילקוט שמעוני פרשת משפטים שלט, וכן מובא בבראשית רבה בקיצור) איתא, מ"ט העבד יוצא בשן ועין, דכתיב "וירא חם אבי כנען וכו' ויגד לאחיו".

הגר"א באמרי נועם (ברכות ה, א) מבאר את המדרש, שהרי העבדות בעולם התחילה ממה שנתקלל חם "עבד עבדים יהיה לאחיו", והטעם שנתקלל, מפני שזלזל בכבוד אביו - שראה את נוח בבזיונו והגיד לאחיו, נמצא שהשתמש בעינו לראות את אביו ובפיו לספר לאחיו, ועל כן כאשר האדון מוציא את העין והשן של עבדו, הרי הוא מוציא את מה שגרם לעבדות מעיקרא.

וכבר העירו על הגר"א, שהרי למעשה עבד יוצא בכל ראשי איברים. אך לאמור מיושב, דיש חילוק גדול בין שן ועין לשאר אברים, ששן ועין כתוב

תהיה רשע", וכשאדם בא לעולם בגלגול, משביעים אותו בכניסתו לעולם, לא רק על הגלגול הזה, אלא גם על הגלגול הקודם, וזהו גלגול שבועה. ומכיון שענין זה הגיע ע"י מה שחווה סתתה עם הנחש, לכן נלמד גלגול שבועה מסוטה.

דף כח

הקורא לחבירו עבד, ממזר ורשע

הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי, ממזר לוקה ארבעים, רשע יורד עמו לחייו. מבאר המהר"ל בחידושי אגדות: "כי העבד הוא ארור שנאמר ארור כנען וגו' עבד למו, וארור בו נידוי, ומאחר שהוא קורא לחבירו כך הוא עצמו יהא בנידוי", פירוש דזהו ידה כנגד מידה, וכן מבואר בדברי התוס' כאן.

ממשיך המהר"ל: "והקורא לחבירו ממזר סופר ארבעים כי הממזר יצירתו באיסור והיצירה הוא בארבעים יום, ומפני שקרא לחבירו ממזר והוא רוצה לפסול יצירתו של חבירו שהוא במ' יום סופגין אותו ארבעים...", מהר"ל זה קאי כביאורו במקומות אחרים שכל עניין המלקות הוא כנגד ארבעים יום של יצירת הולד, ולכן התורה אמרה ארבעים יכנו, כנגד ימי היצירה, וחכמים אמרו ל"ט מלקות, דיום הארבעים הוא יום כניסת הנשמה. נמצא שאדם שאומר שיש חסרון ביצירה של חבירו במ' יום, מקבל את העונש שהוא כנגד היצירה.

"רשע יורד עמו לחייו, כי הרשע הוא יורד לחייו של אדם כדאמרין (לקמן נט, א) עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלו נקרא רשע וכו', מפני שהרשע רע לבריות, ולפיכך כאשר קראו רשע כאילו אומר שהוא רשע יורד לחייו של אדם, ובוודאי מותר לרדת לחייו של רשע אחר, שהוא יורד לחייו אדם ג"כ, ולפיכך מותר לרדת עמו לחייו. ועוד נראה כי הרשעים אפילו בחייהם נקראים מתים (ברכות יח, ב), נמצא אשר קורא לחבירו רשע כאילו אומר שאין חיות לו, ולכן מותר לרדת עמו לחייו עד שיהא נחשב כמת". המידה כנגד מידה של רשע הוא שכיון שקרא לחבירו רשע הרי חלו בו דיני רשע. ומסיים המהר"ל שג' הדברים שזכרו כאן, הם כנגד ג' חלקי האדם: העבד הוא כנגד גנות הגוף, שהעבד נוטה אל החומר. ממזר הוא כנגד הרוח, החלק האמצעי של האדם, מהותו. רשע הוא כנגד נשמת האדם, האם בוחר להיות צדיק או רשע.

ועדיין צ"ב מה שמותר לרדת לחייו של מי שקורא לו רשע. ולכאור' יש כאן איסור נקמה. ובאמת שרש"י בב"מ (עא, א) עמד בכך: "וקשה בעיני שיתירו חכמים לישראל להנקם ולגמול רעה". המהר"ם שיף שם מיישב שהקורא לו רשע, מראה בעצמו שאינו "וחי אחיך עמך". ונראה בדבריו שיש כאן מידה כנגד מידה, מה שהוא גרם נעשה לו בחזרה.

ובספר הזוהר (פרשת משפטים קכב, א) משמע ש"יורד עמו לחייו" לא קאי על האדם הנפגע, אלא על הקב"ה. שם איתא שהקורא לחבירו רשע יורד לגיהנם, גם אם אין לו עבירה אחרת, כיון שהוא מקבל על עצמו מה שקרא לחבירו.

והבן יהוידע מוסיף שהקורא לחבירו רשע נקרא בעצמו רשע, וחבירו מקבל את כל זכויותיו. וע"ד דרוש מבאר "יורד עמו לחייו" כמו שנאמר "לחייו ערוגות הבושם" דקאי על התורה, והיינו שהוא מקבל את זכויות התורה של חבירו. ונמצא לפי זה שאין לאדם להיות נוקם, אלא הוא משמים שנענש מי שקרא לחבירו רשע שהוא נהיה רשע במקומו.

הקב"ה יכול לסמוך עליהם שימסרו את כל כוחותיהם להקב"ה. נכסים שאין להם אחריות, כלומר מטלטלין, רומז לשאר עם ישראל שא"א לסמוך עליהם לגמרי. נכסים אלו מצטרפים עם נכסים אלו יחד, שנקנים להקב"ה יחד עם הצדיק.

ומה שהזכירה המשנה גלגול שבועה, מבאר האמרי אמת דשבועה הכונה למידת הדין והיסורין בעולם, בד"כ נכסים שאין להם אחריות נשבעין עליהן, כלומר העונשים מגיעים לשאר העם, ולא לנכסים שיש להם אחריות - לצדיקים, אבל ע"י גלגול נשבעין על קרקעות גם כן, כלומר, שהצדיק נושא עליו את עונש הדור.

ויסוד הדברים עולה בקנה אחד עם מה שדיברנו במסכת סוכה.

הב"י (או"ח סי' תרנא) מביא בשם הרקאנטי שחלם בסוכות שרואה את שם הוי"ה באופן שהה"א האחרונה מופרדת מג' האותיות הראשונות. ולא ידע פשר דבר. ובבוקר הבחין בחכם אחד מא"י שהתארח אצלו שנטל את הלולב באופן שהאתרוג מופרד מג' המינים, והבין שבא החלום להראותו שכשם שא"א להפריד את הה"א האחרונה של השם משאר האותיות, כך אין להפריש את האתרוג משאר המינים.

ועומק הדבר, כפי דאיתא במדרש (ויק"ר ל, יב), שיש חלקים שונים בעם ישראל, וכל אחד מהמינים שבלולב הוא כנגד חלק אחר בעם ישראל, וכידוע. האתרוג מסמל את הצדיקים שיש להם טעם וריח. ואיתא במדרש "אמר הקב"ה יקשרו כולם אגודה אחת ומכפרים אלו על אלו", ומעין זה איתא במנחות (כו, א) שארבעה מינים שבלולב יש מהם שעושים פירות ויש שאין עושים, כל אחד זקוק לחבירו. ובגר"א באדרת אליהו (וזאת הברכה) מבאר שהאתרוג (שהוא הת"ח) מתחבר יחד עם השאר, ובכל זאת הוא נפרד ואינו עמם באגודה, לפי שפרוש לעצמו, ומ"מ יש לחברם יחד בשעת נטילה.

ועומק הענין הוא שהקב"ה לא חפץ שהצדיקים יעמדו לעצמם, אלא הצדיקים צריכים להיות אלה שמשפיעים על הדור, ומזכים אותו, וכן כשהדור זקוק לעונש, גם הצדיק נמצא איתם. ובטאו אלו ויכפרו על אלו.

ואלו הם דברי האמרי אמת: נכסים שאין להם אחריות שמשמלים את המון ישראל, נקנים עם נכסים שיש להם אחריות, פירוש זוכים יחד עם הצדיקים. וכן כשהעונש מגיע על המטלטלים, שהם המון ישראל, מגלגלים אותו על הקרקעות, שהצדיק נושא בעוון הדור.

דף כז

גלגול שבועה

המקור לגלגול שבועה הוא מסוטה.

הריטב"א מעיר שיש חילוק בין גלגול שבועה בסוטה לגלגול שבועה בדיני ממונות. בממונות בעינן טוען ונטען, תובע ונתבע. מה שאין כן בסוטה הרי מדובר שהבעל מביא את אשתו כדי לבדוק את הנישואין והכהן מגלגל עליה את האירוסין, גם בלי שהבעל ביקש זאת.

וביאר שבממונות כל אדם אחראי על ממונו, ואם הוא לא תובעו, לא יתבעו בשבילו. אך באיסורים 'כל ישראל ערביין זה בזה', ונאמר "הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו", ובגמ' בסנהדרין (מג, ב) מבואר שהנגלות הן אחריות של כל כלל ישראל מצד ערבות. נמצא שהכהן אחראי על האשה לבדוקה.

בשל"ה (פרשת נשא) מבאר שלומדים גלגול שבועה מסוטה, ומדוע נלמד משם דוקא. הסוטה הראשונה בעולם היא חוה, שכאשר חטאה בא עליה הנחש והטיל בה זוהמא. ואם עד עתה כל נשמה שמגיעה לעולם היתה טהורה וחדשה, מעתה שיש זוהמא בחוה והנשמות שמגיעות לעולם אינן לגמרי טהורות, לא מגיעות להשלמת תפקידם, ונצרכות לגלגול.

בנידה (ל, ב) איתא שכל אדם שבא לעולם משביעים אותו "היה צדיק ואל